Spis treści

Od autora 11

Część I. Systemy wczesnośredniowiecznego osadnictwa jaćwieskiego w świetle badań ośrodków w Szurpiłach i Konikowie 13

1. Wprowadzenie 15
2. Historia badań nad osadnictwem jaćwieskim 23
3. Szurpiły – analiza 67
   3.1. Mikroregion osadniczy w Szurpiłach 67
   3.2. Tło przyrodnicze 70
      3.2.1. Geomorfologia terenu 71
      3.2.2. Hydrografia 72
      3.2.3. Gleby 74
      3.2.4. Szata roślinna 76
      3.2.5. Klimat 77
   3.3. Wczesnośredniowieczny zespół osadniczy w Szurpiłach 78
      3.3.1. Grodzisko 78
      3.3.2. Osady 87
      3.3.3. Cmentarzyska i miejsca kultu 102
      3.3.4. Kopce strażnicze 114
      3.3.5. Wały zewnętrzne 117
      3.3.6. Groble 119
      3.3.7. Przekop 120
      3.3.8. Miejsca eksploatacji gospodarczej 121
4. Rekonstrukcja systemu osadniczego w Szurpiłach 123
   4.1. Faza F 123
   4.2. Faza G 127
   4.3. Faza H 149

4.4. Faza I 165
5. Konikowo – analiza 175
5.1. Mikroregion osadniczy w Konikowie 175
5.2. Tło przyrodnicze 177
5.2.1. Geomorfologia terenu 177
5.2.2. Hydrografia 178
5.2.3. Gleby 179
5.2.4. Szata roślinna 179
5.2.5. Klimat 180
5.3. Wczesnośredniowieczny zespół osadniczy w Konikowie 180
5.3.1. Grodzisko 180
5.3.2. Osady 186
5.3.3. Cmentarzyska i miejsca kultu 193
5.3.4. Miejsca eksploatacji gospodarczej 194
6. Rekonstrukcja systemu osadniczego w Konikowie 197
6.1. Faza F (?) 197
6.2. Faza G 197
6.3. Faza H 205

Część II. Systemy osadnicze ośrodków w Szurpiłach i Konikowie na tle osadnictwa wczesnośredniowiecznej Jaćwieży i terenów sąsiednich 209

1. Ośrodki osadnicze w Szurpiłach i Konikowie w fazie F 213
2. Sytuacja kulturowa w południowo-wschodniej części basenu Bałtyku u schyłku starożytności i początkach wczesnego średniowiecza 215
3. Ośrodki w Szurpiłach i w Konikowie w fazie G 219
4. Osadnictwo fazy G na obszarze Jaćwieży 223
5. Sytuacja osadnicza na ziemiach pruskich w fazie G 247
6. Osadnictwo obszarów letto-litewskich w fazie G 257
7. Ziemie bałtyjskie w okresie wikińskim. Próba podsumowania zjawisk osadniczych 261
8. Nadbałtycka strefa gospodarcza, wspólnota nadbałtycka czy skandynawska dominacja? Fenomen basenu Bałtyku w okresie wikińskim 265
9. Sytuacja kulturowa i osadnicza Prus i Jaćwieży w świetle źródeł historycznych 275
10. Jaćwież i Prusy w okresie wikińskim. Próba podsumowania danych archeologicznych i historycznych 283
11. Ośrodki w Szurpiłach i Konikowie w fazach H /I 285
12. Rozwój osadnictwa w fazach H /I na podstawie analizy wybranych ośrodków i stanowisk Jaćwieży 289
13. Sytuacja osadnicza ziem zamieszkanych przez Prusów w fazach H /I 327
14. Osadnictwo obszarów letto-litewskich w fazach H /I 333
15. Osadnictwo ziem bałtyjskich w późnych fazach wczesnego średniowiecza. Próba podsumowania 339

16. Sytuacja osadnicza i kulturowa basenu Morza Bałtyckiego w późnych fazach wczesnego średniowiecza 343
17. Charakterystyka osadnictwa pruskiego i jaćwieskiego w późnych fazach wczesnego średniowiecza na podstawie danych historycznych 353
18. Jaćwież i Prusy w późnych fazach wczesnego średniowiecza. Konfrontacja danych archeologicznych i historycznych 375
19. Wnioski końcowe 379

Katalog 383

Bibliografia 415

Yatvingian hillfort centres. Summary 453

Tablice 477

Mapy 536

Aneksy 539

Katarzyna Pochocka-Szwarc, Mirosław Krawczyk
Aneks 1. Opracowanie geologiczno-geomorfologiczne kompleksu osadniczego Góry Zamkowej w Szurpiłach na Suwalszczyźnie 541

Agnieszka Wacnik
Aneks 2. Poźnoholoceńskia historia roślinności rejonu Szurpił zapisana w osadach dennych jeziora Kluczysko na Suwalszczyźnie, północno-wschodnia Polska 561

Joanna Piątkowska-Małecka
Aneks 3. Katalog zwierzęcych szczątków kostnych ze stanowiska IV w Szurpiłach – osada Targowisko 577

Katarzyna Pochocka-Szwarc
Aneks 4. Rozpoznanie geologiczne Gołdapskiej Góry na południe od Gołdapi (Szeskie Wzgórza, Polska północno-wschodnia) 587

Katarzyna Cywa
Aneks 5. Wyniki analizy węgli drzewnych oraz szczątków makroskopowych roślin ze stanowiska Konikowo 1 i 2 609

Anna Gręzak
Aneks 6. Opracowanie materiału osteologicznego ze stanowiska 2 w Konikowie, gm. Gołdap 619